

הוראה מרחוק - המאפשרת לסטודנטים ללמוד בכל זמן ובכל מקום - היא מאפיין ייחודי של האוניברסיטה הפתוחה, והיא מנוהלת על-ידי דיקנט הלימודים האקדמיים בראשות פרופ' בתציון עראקי קלורמן. ההוראה באו"פ משתכללת ומשתפרת כל העת, והיא מסתייעת במגוון עשיר של טכנולוגיות; לכל קורס מותאם ארגז כלים המציע את המענה הטוב ביותר למאפייניו המסוימים.

בשנת תשע"ג נפתחו 5,921 קבוצות לימוד, ובהן למדו 42,560 סטודנטים לתואר ראשון (126,600 הרשמות) ו-3,755 סטודנטים לתואר שני (11,648 הרשמות). קבוצות הלימוד פעלו ב-78 מרכזי לימוד ברחבי הארץ הפרוסים ממג'דל שאמס בצפון ועד אילת בדרום.

המחלקה לניהול ולכלכלה

- מקרו כלכלה א
- מקרו כלכלה ב
- כלכלה בין-לאומית ריאלית (שכתוב)
- התנהגות ארגונית (שכתוב)
- תורת המשחקים: יישומים לניהול (תואר שני)

המחלקה לחינוך ולפסיכולוגיה

- פסיכולוגיה חברתית (שכתוב)
- הוראה יחידינית (שכתוב)
- פעילות גומלין בכיתה (שכתוב)
- כלכלת חינוך (תואר שני)
- הפקת תועלת מממצאי הערכה (תואר שני)
- טכנולוגיות לשירות אנשים עם צרכים מיוחדים (תואר שני)

המחלקה למתמטיקה ולמדעי המחשב

- תולדות המתמטיקה מיוון העתיקה ועד אוילר
- בקרת איכות
- מודלים חישוביים במדעי הקוגניציה
- יישומי מחשב מתקדמים (שכתוב)
- ארגונומיה (שכתוב)

המחלקה למדעי הטבע והחיים

- גנטיקה של האדם היבטים רפואיים ואתיים
- לייזרים: עקרונות ושימושים
- מבוא למטאורולוגיה (שכתוב)
- צפונות היקום: אשנב לאסטרונומיה (שכתוב)
- שעונים ביולוגים (שכתוב)
- ביולוגיה של חולייתנים יבשתיים במבט ישראלי (שכתוב)
- צומח ארץ-ישראל (שכתוב)

תכניות לימודים

שהוצעו לראשונה להוראה

- תכנית לתואר בוגר באמנויות במתכונת חד-חוגית ובמתכונת דו-חוגית
- תכנית לתואר בוגר בספרות במתכונת דו-חוגית
- תכנית ללימודי תעודה במינהל חינוכי

קורסים שהוצעו לראשונה להוראה

המחלקה להיסטוריה, פילוסופיה ומדעי היהדות
יסודות מדעי הקוגניציה
פילוסופיה של מדעי הקוגניציה

המחלקה לספרות, ללשון ולאמנויות

מוסיקה ויצירה בסביבה ממוחשבת
ניצולי שואה זרים ואחרים בקולנוע הישראלי (שכתוב)

המחלקה לסוציולוגיה, למדע המדינה ולתקשורת

- יסודות המחקר הכמותי א
- יסודות המחקר הכמותי ב
- סדנה ביחסי ציבור
- תקשורת כתרבות (שכתוב)
- מלחמה ואסטרטגיה (שכתוב)
- מבוא לאנתרופולוגיה (שכתוב)
- מבוא לסוציולוגיה (שכתוב)
- יסודות השלטון המקומי (שכתוב)
- דמוקרטיה ודמוקרטיזציה (שכתוב) (תואר שני)
- דמוקרטיה גישה רב תחומית (שכתוב) (תואר שני)
- יחסי צבא חברה פוליטיקה (תואר שני)
- ניתוח מדיניות (תואר שני)

קורסים שהוראתם נפסקה

מרעיון לממשות: ג'פרסון והפרדליזם בארצות הברית
החברה הקיבוצית
תורת החינוך
עמדות ושכנוע
פסיכולוגיה של המינים
פסיכולוגיה של השואה
עיונים בחינוך מתמטי
כימיה בפעולה
מעבדה בפיזיולוגיה של בעלי חיים
תמסורת גלים ואנטנות
סמינר בטכנולוגיות מיקרו אלקטרוניקה
קורס סמינריוני בנושא מיוחד במדעי הטבע

אפיקי מעבר חדשים

השנה הורחב המגוון של אפיקי המעבר למוסדות אחרים להשכלה גבוהה. אפיקי המעבר מאפשרים למעוניינים להתחיל את הלימודים לתואר ראשון במסגרת הגמישה של האו"פ (ללא דרישות של ציון פסיכומטרי או תעודת בגרות), ולאחר לימוד של מקבץ קורסים רלוונטי מאפשרים למעוניינים לבחור, בהתאם להישגיהם, בין השלמת תואר באו"פ ובין מעבר לאוניברסיטה אחרת לשם השלמת התואר.

אפיקי מעבר חדשים שנוספו השנה:

- אוניברסיטת בראלן - לפקולטה להנדסה
- האוניברסיטה העברית בירושלים - למחלקה לסטטיסטיקה
- האוניברסיטה העברית בירושלים - למחלקה לעבודה סוציאלית ורווחה חברתית
- אוניברסיטת תל-אביב - לחוג למתמטיקה
- אוניברסיטת תל-אביב - לחוג לסטטיסטיקה וחקר ביצועים
- אוניברסיטת בן-גוריון בנגב - למחלקה לסיעוד
- אוניברסיטת חיפה - לחוג למדעי המחשב
- אוניברסיטת חיפה - לחוג לסיעוד

החלטות ועדת ההוראה

בחינה להוכחת ידע קודם: הוחלט כי סטודנטים שטרם ניצלו את זכאותם לשיפור ציון בשלושה קורסים לתואר, יקבלו הזדעה מראש, ולפיה אם עברו שנתיים או יותר ממועד סיום הקורס, הבחינה להוכחת ידע מוקדם הנדרשת לצורך כתיבת עבודה סמינריונית יכולה לשמש לשיפור הציון לתואר, על כל המשתמע מכך.

ערעור על ציון בחינה: הוחלט כי ערעור המוחזר לסטודנטים חייב לכלול משוב מנומק. החלטה זו תגובה בהליך מחשובי שימנע קליטת תשובה שאינה מנומקת מילולית.

הקלטות באתרי הקורסים: הומלץ על סימון קיום הקלטות באתר הקורס ועל הצגת מידע על קבוצות המוצעות בטכנולוגיות בשאילתא ובתיאור הקורס.

הרשאות לקורסים למרכזי הוראה שפרשו מתפקידם: הוחלט כי מרכז הוראה שעזב את עבודתו באו"פ או בריכז קורס ספציפי, יוכל להיכנס לאתר הקורס שריכז אך ורק באישור מרכז ההוראה הנוכחי.

תוספת זמן לבחינות באנגלית: הוחלט כי תוספת חצי שעה בבחינה לסטודנטים, שלמדו בבית הספר התיכון בשפה שאינה עברית, בששת הקורסים הראשונים ללימודים תכלול גם את הקורסים לאנגלית, למעט הקורסים ברמה A.

שימוש בחומרי עזר לבחינה בקורסים שאושר בהם להכניס חומר עזר: מותר להכניס את חומרי הקורס בלבד, ובכלל זה הערות בכתב יד על גבי חומרי הקורס. אין להכניס חומר מודפס או כל חומר אחר מכל סוג שהוא. הודעה על ההחלטה תופיע על גבי הזימון לבחינה ועל מחברות הבחינה.

תקשוב אתרי הקורסים: הוועדה אימצה מסמך הצעה לתקשוב של אתרי הקורסים פרט להסתייגות בנוגע להעלאת חומרי עזר של מנחים לאתר.

זכאות בחינה בקורס משוכתב: הוחלט כי במקרים שבהם מספר הקורס משתנה, אולם יש חפיפה בחומרי הקורס, יש לאפשר לסטודנט להיבחן בקורס המשוכתב, והסטודנט יקבל את מספר נקודות הזכות שהקורס המשוכתב מקנה (גם אם הופחת מספר נקודות הזכות). בשכתוב קורס (שמספרו לא השתנה) הסטודנט זכאי להיבחן, ומוטלת עליו החובה להתעדכן בחומר הקורס החדש.

הדרכה של עבודות סמינריוניות: הוועדה סיכמה המלצות בנוגע למיקום המפגשים בין סטודנט למדריך העבודה הסמינריונית.

אישור הרשמות באיחור: במקרים שסטודנטים ממשיכים לשלוח בקשות הרשמה לאחר תחילת הסמסטר, הוחלט לבקש מהמרשם להסדיר את סטטוס הסטודנטים (לא תקין, על תנאי) בשבוע הראשון של הסמסטר ולא מעבר לכך.

חובת גישה לאינטרנט: ועדת ההוראה המליצה לאו"פ להכריז על עצמה כעל אוניברסיטה שבה לכל סטודנט צריכה להיות נגישות למחשב ולאינטרנט. עם זאת, האו"פ מודעת

לצורך למצוא פתרונות לאוכלוסיות מיוחדות שאין להן נגישות גבוהה לאינטרנט, כגון סטודנטים אסירים וסטודנטים דוברי ערבית בנגב.

הערכה

כמדי שנה נעשתה בתשע"ג שורה של פעולות הערכה שנועדו לספק מידע ולתת משוב על תהליכים, על מגמות, על צרכים ועל מידת שביעות רצון של מגוון בעלי עניין באוניברסיטה הפתוחה, ובכללן:

- סיום השלב השני במחקר שבדק את הדפוסים של המשך הלמידה של סטודנטים שהחלו לימודיהם בשנים 2005-2001. המחקר משלב נתונים של האו"פ עם נתונים שהתקבלו מן הלמ"ס.
- מדדי התקדמות והתמדה לפי רמת קורס ומחלקה אקדמית.
- מאפיינים ייחודיים של האו"פ (אינדיקטורים) על-פי נתונים משווים לשנים 2009-2012.
- נתונים על התפלגות של מספר המטלות בקורסים אקדמיים לתואר ראשון לפי מחלקות אקדמיות וסמסטר לימודים.
- הערכת מחזור שלישי של סטודנטים בכל הנוגע לשימוש בספרים הדיגיטליים (סד"ן) בפלטפורמות טכנולוגיות שונות.
- עמדות סטודנטים מהמגזר הערבי כלפי קורסי המעטפת
- הערכת השנה הראשונה בפרויקט ה-100 במגזר הערבי
- הערכה של הנגשת הלימודים לסטודנטים בעלי צרכים מיוחדים (במסגרת המיזם של המוסד לביטוח לאומי "מהפכה בהשכלה גבוהה").
- עיבוד נתונים במסגרת הערכת איכות של המל"ג במחלקה לחינוך.

הדרכה

הדרכה לחברי סגל ההוראה האקדמי

- בתכנית ההכשרה למנחים חדשים, הכוללת שלושה נדבכי חובה (תפקיד המנחה באו"פ, בדיקת מטלות ומתן משוב ומיומנויות הנחיה מתקדמות), הודגשה במיוחד התמיכה של המנחים בסטודנטים ויישומה במפגשי הנחיה, בבדיקת המטלות, במתן משוב ובמענה אישי לסטודנט.
- הוצעו סדנאות חדשות למנחים ותיקים לשיפור של איכות הנחיה: דיבור בפני קהל, שילוב של אמצעי המחשה במפגשי הנחיה: בניית מצגות באופן אפקטיבי, שימוש נכון בלוח, שילוב יעיל של קטעי המחשה (כמו הדגמות, סרטים, ניסויים); הנחיית סטודנטים עם צרכים מיוחדים; הייחודיות שבמפגש הראשון ובמפגש האחרון בכל סמסטר.
- נמשכו תצפיות במפגשי הנחיה על-פי בקשות מנחים ו/או מרכזי הוראה.
- גדל מספר הסדנאות להכנת עבודה סמינריונית לסטודנטים בקורסים מתקדמים מ-19 קורסים בתשע"ב ל-30 בתשע"ג, וניתנה הדרכה למרכזי ההוראה ולמדריכי העבודות הסמינריונית.
- בשנת הלימודים תשע"ג החל התהליך של הערכת המנחים. לאחר הצגת הנושא בכל אחת מהמחלקות האקדמיות הפעילה המחלקה להדרכה סדנאות לכ-200 מרכזי הוראה בנושא "הערכת מנחים, מתן משוב וקיום שיחת משוב".
- הוצעו סדנאות בנושא "ביצוע אפקטיבי של תצפיות במפגשי הנחיה".

הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה לסטודנטים דוברי ערבית

במסגרת התכנית להרחבת הנגישות להשכלה לסטודנטים דוברי ערבית הרחיבה האו"פ השנה את הכלים המאפשרים לסטודנטים אלה "נחיתה רכה" עם כניסתם ללימודים אקדמיים, ובכלל זה מפגשי הנחיה בערבית, כתיבת מטלות ובחינות בשפה הערבית והקלטת מפגשי הנחיה בשפה הערבית.

הגדלה של מספר מרכזי לימוד במגזר הערבי: השנה התחילו לפעול ארבעה מרכזי לימוד חדשים במגזר הערבי: המכללה הערבית קהילתית - שלוחת בית חנינא לתושבי מזרח ירושלים, קלנסווה - מרכז "רסאלה", כפר קאסם - מרכז קידום אקדמי, המכללה הישראלית למדעי הספורט - עכו. עם תוספת זו לימודי האו"פ נפרסים כיום ב־16 מרכזי לימוד במגזר הערבי.

פרויקט ה־100: כמאה סטודנטים למדו במסגרת פרויקט ייחודי זה במגזר הערבי, הנהנה מתמיכת ות"ת. הסטודנטים למדו תכנית לימודים מובנית, הכוללת קורסים של האו"פ הנדרשים לאפיקי מעבר לאוניברסיטאות אחרות. התכניות שנבחרו מתמקדות בתחומי לימוד שיש להם אופקי תעסוקה המבוקשים בקרב קהלי היעד. הקורסים האקדמיים נלמדו עם מעטפת בשפה הערבית, בשילוב סדנאות לחיזוק המיומנות בשפה העברית, קורסים באנגלית ותוספת של תרגול ותמיכה אקדמית. בתום התקופה, ובהתאם להישגיהם יוכלו הסטודנטים לעבור לאוניברסיטה אחרת או להמשיך בלימודיהם באו"פ.

הרחבת הנגישות לסטודנטים דוברי ערבית: בשנת הלימודים תשע"ג הורחבו ההנגשות הניתנות לסטודנטים הלומדים במרכזי לימוד במגזר הערבי לכלל הסטודנטים דוברי ערבית באו"פ, והן כללו קבלת שאלון בחינה מתורגם לשפה הערבית, מטלות מתורגמות לערבית באתר הקורס, אפשרות להגיש מטלות ובחינות בשפה הערבית בשישה קורסים מתוך כלל הקורסים שבמעטפת וקבלת תמיכה אקדמית בשפה הערבית בטלפון ובפורום באתר הקורס. נמשך גם מפעל התרגום של ספרי לימוד לערבית. הספרים המתורגמים נשלחים ללא תשלום לכל הסטודנטים במגזר הערבי הלומדים את הקורס ולסטודנטים הערבים הלומדים במרכזי הלימוד ברחבי הארץ המעוניינים לקבל את הספרים המתורגמים.

הגשת מטלות בשפה הערבית בקורסי המעטפת: מוחשבו ההיבטים הנוגעים להפעלת המהלך המאפשר לסטודנטים הזכאים להגיש מטלות בשפה הערבית ולקבל במערכת גם ציונים על מטלות שהוגשו באופן ידני.

שימוש בטכנולוגיות בהוראה

מספר הקורסים המלמדים בטכנולוגיות גדל באופן ניכר וכן גדל גם מספר הקורסים המציגים באתר הקורס הקלטות או צילומים של מפגשי הנחיה.

אתרי קורסים בסביבת הלמידה אופל

האו"פ המשיכה בתהליך פיתוח של סביבת הלמידה אופל (המבוססת על מערכת מודל) והתאמתה לצרכים הייחודיים של האו"פ. סביבת הלמידה נגישה ומותאמת למכשירים ניידים, לטאבלטים ולטלפונים חכמים. הפיתוחים הייחודיים שלנו עוררו עניין בקרב משתמשי מודל בארץ ובעולם, ובעקבות זאת הוקמה סביבת "אופל גלובל" הפתוחה לציבור לשם הצגת המערכת שלנו למוסדות אקדמיים אחרים בארץ ובעולם.

מפגשי הנחיה מרחוק

האו"פ מציעה שלוש מערכות למפגש הנחיה מרחוק: **מערכת אופק** (שידור באמצעות האינטרנט מאולפני וידאו בקמפוס ברעננה אל מחשבי הסטודנטים), **מערכת וידאו קונפרנס (VC)** (מפגשים המועברים מכיתת לימוד אל כיתות וידאו־קונפרנס המפוזרות ברחבי הארץ) ו**כיתה וירטואלית** (מפגשים המועברים בזמן אמת ממחשב המנחה אל מחשבי הסטודנטים באמצעות מערכת בלקבורד). ההוראה במפגשים אלה מוצעת כמפגש סינכרוני מרחוק, ולאחר מכן היא מוצעת באתרי הקורסים כמפגש הנחיה מוקלט א־סינכרוני. השנה הוצע שימוש בטכנולוגיות ובהקלטות של מפגשים ב־344 קורסים, מתוכם: באופק - 163 קורסים, בכיתה וירטואלית - 43 קורסים, ב־VC - 53 קורסים, צילום בכיתה - 54 קורסים, הקלטות באולפן ללא סטודנטים - 22 קורסים, הקלטות של מפגשי הנחיה בערבית - 9. החל מסמסטר 2013 משודרים מפגשי ההנחיה הסינכרוניים במערכת אופק ווידאו קונפרנס למחשבי PC, למק, לטאבלטים ולטלפונים חכמים.

בדיקת הבחינה נעשית באופן אוטומטי, ובסיומה המערכת מציגה בפני הסטודנט את התשובות הנכונות וכן משוב על תשובות שגויות, והציונים מועברים באופן אוטומטי לבסיס הנתונים באורקל. אתר זה מחליף את "פורטל הלומדות" הקודם של הספרייה, שכבר התיישן.

מרכזי לימוד ומוסדות מלמדים

בעקבות פניות של גופים שונים שביקשו לקיים במסגרתם לימודים אקדמיים לתואר של האו"פ אושרו השנה מרכזי לימוד ומוסדות מלמדים חדשים לפי הפירוט הבא:

- מוסדות מלמדים: מרכז אקדמי רופין, "בסיס" - בית הספר לציור ופיסול
- מקומות עבודה: סופר פארם, צה"ל - בסיס חצרים
- סטודנטים דוברי ערבית: מכללת אלקאסמי בקה אל גרבייה, המכללה הערבית קהילתית - שלוחת בית חנינא, קלנסווה - מרכז "רסאלה", כפר קאסם - מרכז קידום אקדמי, המכללה הישראלית למדעי הספורט - עכו
- המגזר החרדי: ישיבת "הקידמה הטכנולוגית" ראשון לציון, מרכז י.ג.ר ירושלים, ישיבת "אור וישועה" בחיפה, "מכון מגיד" ירושלים, המוסד הטכנולוגי העל-יסודי תל-אביב
- עובדי רשויות מקומיות בתכנית השלטון המקומי: מעלות-תרשיחא, נהריה, באר-שבע, רמת-גן
- בחסות בית יציב נפתחו מרכזי לימוד בערד ובמצפה רמון

סרטוני הדרכה ותדמית

בשנה האחרונה הופקו סרטונים מסוגים שונים, שהצטרפו לארגז הכלים בכמה וכמה קורסים: מדריכי למידה מצולמים, סרטוני שיווק לקורסים, הצגה של פתרון תרגילים בקורסים שונים, סדנה מצולמת לכתיבת עבודות סמינריוניות, התמקדות בהדרכה בלמידה בקורסים שונים, סדרת סרטים המיועדים להדרכה במאגרי מידע בספרייה, שיווק לסטודנטים מתעניינים, סדרה של סרטי הדרכה לסגל להנחיה באמצעות וידאו וטכנולוגיות למידה.

מערכות ממוחשבות תומכות הוראה

סריקה של מחברות בחינה: השנה מוחשב החלק המרכזי של פרויקט סריקה של מחברות בחינה. הרחבת הפורמטים להגשת מטלות מקוונות: סטודנטים יכולים עתה להעלות למערכת המטלות קבצים בפורמטים הסטנדרטיים המקובלים: גרסאות office 2007 ומעלה (docx, pptx, xls).

הספרייה

בשנה החולפת פיתחה הספרייה בשיתוף עם שה"ם ועם מינהל המחשוב אתר "הדרכה ביבליוגרפית" באופל. באתר משולבים סרטוני הדרכה ללימוד מיומנויות ביבליוגרפיות, שאלות לתרגול ובחינה ביבליוגרפית, שהסטודנטים נדרשים לעבור בהצלחה כתנאי מקדים לרישום לקורס מתקדם.

